Zmiana nazw ulic

Kategorie: Zjawiska

Wraz z decyzją niemieckich władz okupacyjnych o włączeniu miasta Łódź w obszar inkorporowany do Rzeszy postanowiono usunąć z przestrzeni miejskiej polskie przedwojenne nazwy. Na mocy zarządzenia z 7 listopada 1939 r. wszystkie dotychczasowe nazwy sklepów, przedsiębiorstw i artykułów zostały zastąpione nazwami niemieckimi. W tym czasie obok tablic z polskimi nazwami ulic dodawano nazwy niemieckie lub zniemczone przez dodanie słowa „Strasse".
21 stycznia 1940 r. poinformowano o wprowadzeniu nowych, niemieckich nazw wszystkich ulic, które nawiązywały do włókienniczej historii miasta oraz honorowały najważniejsze postacie narodowego socjalizmu. Wszystkie polskie tablice zostały zdemontowane, a ich miejsce zajęły nowe w języku niemieckim. Niektóre spośród nazw zmieniały się w kolejnych latach wojny.

Na mocy decyzji dyrektora Biura Planowania Miasta Litzmannstadt Wilhelma Hallbauera (vide) z 27 lipca 1941 r. na terenie getta postanowiono wprowadzić nowy system oznaczania ulic, przez wykorzystanie liter (ulice o układzie równoleżnikowym) oraz cyfr (ulice o układzie południkowym). Nazwy ulic obejmowały zakres liter A–Z z dodatkowymi ulicami nazwanymi AU, CH, OE, SP, UE i CK oraz zakres cyfr od 1 do 30. W drugim etapie planowano objąć pozostałe ulice w getcie i dołączyć do nazw litery z zakresu od AB do BE oraz cyfry od 31 do 54.

W konsekwencji tabliczki ze starymi nazwami zostały zakryte tekturowymi przykrywkami z namalowaną nową nazwą. To rozwiązanie okazało się jednak nietrwałe. 6 września 1941 r. Rumkowski poinformował władze niemieckie, że wkrótce rozpoczną się prace nad usuwaniem starych szyldów z nazwami ulic, do czego skierowani zostali żydowscy strażacy (vide Straż Ogniowa), którzy od 8 września zdejmowali z narożnych budynków tabliczki z przedwojennymi nazwami. W miejsce starych montowano drewniane i blaszane tabliczki w kolorze żółtym z nowymi oznaczeniami malowanymi na czarno, analogicznie do odznak

stosowanych w instytucjach administracji żydowskiej. 1 października 1941 r. Hans Biebow (vide) meldował do dyrektora Wydziału Budowlanego Zarządu Miasta, że wprowadzanie zmian nazw ulic zostało zakończone. Pozostawiono jednak szklane tabliczki z numerami policyjnymi posesji, na których widniała przedwojenna nazwa ulicy obok nazwiska właściciela nieruchomości. Jak wspominano w Kronice (vide), zmiana ta nie miała praktycznego znaczenia, gdyż w getcie nadal posługiwano się starymi, polskimi nazwami lub nazwami niemieckimi. Zwrócono uwagę, że „Nowy system oznakowań nie mógł się zadomowić zarówno wśród ludności getta, jak i wśród oficjalnych czynników, ponieważ nie miał żadnej logicznej podstawy”[1]. Potwierdzała to również korespondencja władz okupacyjnych, w tym Biebowa, który w piśmie do dyrektora Urzędu Planowania Miasta zauważył, że wprowadzenie nowych nazw może utrudnić doręczanie przekazów pieniężnych do więźniów getta. W odpowiedzi otrzymał jednak zapewnienie, że w Litzmannstadt nadal będą w odniesieniu do getta używane stare niemieckie nazwy, by umożliwić wyszukiwanie żydowskich adresatów.

Po zakończeniu wojny powrócono w większości do przedwojennego polskiego nazewnictwa ulic z wyłączeniem miejsc, które uległy przekształceniu, lub ulic wyznaczanych na nowo.

Adam Sitarek

Przypisy

1. Kronika, t. 1, s. 318–319, październik 1941.

Źródła

APŁ, 221/29183, k. 91–98; Kronika, t. 1, s. 290, 30.09.1941; t. 1, s. 306, 1–15.10.1941; t. 1, s. 318–319, październik 1941; „Lodscher Zeitung”, 21.01.1940, nr 21, s. 7; Strassenverzeichnis von Litzmannstadt, Litzmannstadt: S. Seipelt G.m.b.H., 1941.

Referencje

A. Meyer, Straßenbezeichnung in Ghetto – Street Renaming in the Lodz Ghetto, https://www.linkedin.com/pulse/straßenbezeichnung-ghetto-street-renaming-lodz-abby-meyer

Tagi

administracja niemiecka prawo okupacyjne

Data aktualizacji: 07-11-2026

Data dodania: 24-09-2025